

แนวทางการพัฒนาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล
ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน :
กรณีศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลบางจาก
อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

นิตยาพร จันทรอุดม

เสนอต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารนวัตกรรมการพัฒนา

ปีการศึกษา 2555

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

**THE STUDY OF THE DEVELOPING METHODS OF SUB-DISTRICT
NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION CENTER
FOR BEING THE LEARNING SOURCE RELEVANT
TO COMMUNITY NEEDS : A CASE STUDY
OF BANG CHAK SUB-DISTRICT NON-FORMAL
AND INFORMAL EDUCATION CENTER, MUANG DISTRICT,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE**

NITTAYAPHON CHAN-UDOM

**Presented in Partial Fulfillment of the Requirements of the Master
of Education Degree in Administration of Innovation for Development
Nakhon Si Thammarat Rajabhat University
Academic Year 2013**

หัวข้อการค้นคว้าอิสระ แนวทางการพัฒนาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
ตำบลให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน:
กรณีศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลบางจาก
อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช

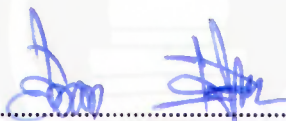
ผู้วิจัย

นางนิตยาพร จันทร์อุดม

สาขาวิชา

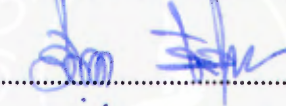
การบริหารนวัตกรรมการพัฒนา

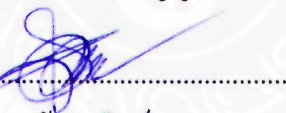
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

.....ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา เลิศไกร)

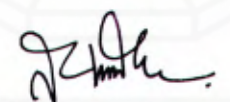
คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรวัฒน์ จงจิตร ศิริจิรกาล)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา เลิศไกร)

.....กรรมการ
(นายสุภาพ แก้วตาพิพย์)

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช อนุมัติให้การค้นคว้าอิสระฉบับนี้ไว้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารนวัตกรรมการพัฒนา

(อาจารย์สมพงศ์ เหมือนเพชร)

ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน

วันที่ 18 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2556

บทคัดย่อ

หัวข้อวิทยานิพนธ์	แนวทางการพัฒนาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ตำบลให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน : กรณีศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล บางจาก อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช
ผู้วิจัย	นางนิตยาพร จันทร์อุดม
สาขาวิชา	การบริหารนวัตกรรมการพัฒนา
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา เลิศไกร

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน : กรณีศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลบางจาก อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช ประชากรที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 42 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยที่เป็นปัญหาและความต้องการในการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลบางจาก ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน คือ แกนนำชุมชนที่เป็นคณะกรรมการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลบางจาก ส่วนใหญ่ยังขาดความรู้และความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่ และหัวหน้าศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลมีภาระหน้าที่หลายอย่าง นอกเหนือจากภารกิจหลัก และยังขาดวิธีการระดมการให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลบางจาก

2. รูปแบบที่เหมาะสมในการเสริมและพัฒนาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลบางจาก ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน คือ การให้ความรู้ ความเข้าใจถึงความจำเป็นและประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับ มีเจตคติที่ดีในการดำเนินงานของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลบางจากและมีส่วนร่วมในการพัฒนาของชุมชน จนเกิดองค์ความรู้ใหม่และสามารถนำเอาความรู้เหล่านั้นไปวางแผนในการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

3. ข้อค้นพบและองค์ความรู้ในการพัฒนาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลบางจาก ที่ได้จากการศึกษาสรุปได้ดังนี้

3.1 ลักษณะศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลบางจาก ควรเป็นศูนย์รวมความคิด ศูนย์รวมจิตใจ และเป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในทุกด้าน ของชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ดำเนินการโดยชุมชน ประโยชน์ที่ได้ต้องตกเป็นของชุมชน ได้ใช้เป็นของหน่วยงานราชการ กิจกรรมที่จัดต้องสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของคน ในชุมชนตามความสนใจและวิถีชีวิตของคนในชุมชน มีการจัดกิจกรรมหลากหลาย และมาในรูปแบบ สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน โดยเน้นวิถีชีวิตอย่างต่อเนื่อง ใช้วิธีการพึ่งพาตนเอง โดยใช้ต้นทุนทางสังคมเป็นหลัก ก่อนที่จะขอความช่วยเหลือจากภาคส่วนอื่นๆ หน่วยงานภายนอก ชุมชน ควรให้การสนับสนุนส่วนที่เกินกำลังของชุมชน ได้แก่ อาคารสถานที่ ครุภัณฑ์ที่ทันสมัย เป็นต้น อาคารที่ตั้งอยู่ในจุดที่เหมาะสม สภาพภายในและภายนอกมีความสะอาด ร่มรื่นกลมกลืน กับสภาพวิถีชีวิตของคนในชุมชน สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ เหมาะสมและเพียงพอ

3.2 คนในชุมชนจะมาร่วมใช้บริการและร่วมพัฒนาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลบางจาก จะต้องดำเนินการจัดกิจกรรมหลากหลาย ต่อเนื่อง มีรูปแบบ ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม เป็นจุดเด่นเป็นที่ดึงดูดความสนใจของผู้รับบริการ และตอบสนองความต้องการ ตามวิถีชีวิตของประชาชน หัวหน้าศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล บางจากจะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน มีจิตอาสาในส่วนที่เป็นบทบาทหน้าที่โดยตรง และบริการชุมชน นอกเหนือจากบทบาทหน้าที่ สรรหาและเชิญชวนผู้นำทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการที่มีความ เข้มแข็ง เสียสละ ใฝ่รู้ สามารถที่จะทำงานร่วมกับบุคคลอื่นได้ดี มาเป็นคณะทำงาน มีการประชาสัมพันธ์ ด้วยวิธีการหลายวิธี อย่างต่อเนื่อง และเข้าถึงประชาชนในเขตบริการ มีการพัฒนา ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง อยู่เสมอ ทั้งอาคารสถานที่ สภาพภายนอก และด้านบริการ

โดยสรุปการศึกษาแนวทางการพัฒนาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม อัธยาศัยตำบลให้ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน : กรณีศึกษาศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลบางจาก อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัด นครศรีธรรมราช ทำให้พบแนวทางในการพัฒนา ประกอบด้วย การสร้างความรู้ความเข้าใจต่อผู้เกี่ยวข้อง ความเหมาะสมของรูปแบบการจัดกิจกรรม เจตคติที่ดีต่อศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัธยาศัยตำบล การได้เข้ามามีส่วนร่วม สภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน สื่อครุภัณฑ์ที่ดีและ ทันสมัย การมีส่วนร่วมของเครือข่าย ที่ตั้งที่เหมาะสม ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของและเป็นประโยชน์ สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างดี

ABSTRACT

Thesis Title	The Study of the Developing Methods of Sub-District Non-Formal and Informal Education Center for being the Learning Source Relevant to Community Needs : A Case Study of Bang Chak Sub-District Non-Formal and Informal Education Center, Muang District, Nakhon Si Thammarat Province
The Author	Mrs.Nittayaphon Chan-udom
Degree	Administration of Innovation for Development
Thesis Chairman	Assistant Professor Dr.Panya Lertkrai

Research of development and education, Sub-District Non-formal and Informal Education Centre. As a source of learning to meet the needs of the community: a case study Bang Chak Sub-District Non-Formal and Informal Education Centre Muang Nakhon Si Thammarat District. Nakhon Si Thammarat Province. The objective is to find ways to develop non-formal education center for learning that meet the needs of the community. The population used in this study is related to the non-formal education centers by selecting a specific number of 42 people. Tools used in this research was a structured interview and recording form a group discussion. The data were analyzed by the means of descriptive writing.

The findings of the research were as follows:

1. The factors that became problems and needs in promoting and developing Bang Chak Sub-District Non-Formal and Informal Education Center for being the Learning Source Relevant to Community Needs was the community leader playing roles as the school committees of Bang Chak Sub-District Non-Formal and Informal Education Center. Most of these people lacked the knowledge and understanding of their roles and responsibilities. Besides, personnel had various kinds of jobs other than the main mission and did not know how to apply the mobilizing method to encourage other sectors to take part in developing Bang Chak Sub-District Non-Formal and Informal Education Center.

2. The appropriate model used in promoting and developing Bang Chak Sub-District Non-Formal and Informal Education Center for being the Learning Source Relevant to Community Needs were giving the knowledge and understanding about the advantages that the community would gain, having good attitudes in operating Bang Chak Sub-District Non-Formal and Informal Education Center and participating in developing the community until it could construct the new body of knowledge which would be used for planning continual development. The appropriate model used in the promotion and development of Bank Chak Center to further its aims towards being the learning source relevant to the needs of the community, as well as providing information towards the advantages that would benefit the community over a period of time.

3. The findings and the body of knowledge in developing Bang Chak Sub-District Non-Formal and Informal Education Center which were derived from this study can be concluded as follows:

3.1 The characteristic of developing Bang Chak Sub-District Non-Formal and Informal Education Center should be the center of thoughts, minds and playing a role in organizing the community's all aspects of learning activities. Being the community's learning source and being organized by the community. All benefits would belong to the government sector. All activities organized had to be relevant to the problem, the needs and the interests of people in the community. Organizing the variety of activities which were in line with the problems and the need of the community and based on a continual way of life. Implementing self-dependent method by using social cost mainly rather than asking assistance from other sectors. The outside-community organizations should assist to provide some supplies that the community cannot get them itself, such as buildings and modern durable goods. The buildings need to be located in the proper areas, both inside and outside are clean and harmonic with the people's ways of lives. Materials, tools and equipments have to be adequate.

3.2 The people who want to get services or to develop Bang Chak Sub-District Non-Formal and Informal Education Center have to organizing the variety of activities which can be apparently concrete and remarkable as well as can call the clients' attentions and respond to the exact needs of the people's ways of lives. The chief of the Sub-District Non-Formal and Informal Education Center have the good relationship with the community, have the public mind to work on his duty and serve the community separate his roles and responsibilities. Searching and inviting both official and unofficial leaders who are strong, sacrificeable, knowledgeable and can get along well with other people to work together. Using more methods of public relations to access the people in the specific area. Developing and improving the services and the buildings regularly.

In the conclusion of the Study of the Developing Methods of Sub-District Non-Formal and Informal Education Center for being the Learning Source Relevant to Community Needs : A Case Study of Bang Chak Sub-District Non-Formal and Informal Education Center, Muang District, Nakhon Si Thammarat Province, it can be found the developing methods which comprised the building of understanding for the related people, the appropriateness of activities organization, the good attitudes towards the Sub-District Non-Formal and Informal Education Center, the participation, the outside and inside surroundings, the modern durable goods, the proper location of the center, the recognition of people in the community and the advantages and responses to the exact needs of people.

กิตติกรรมประกาศ

รายงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยความกรุณาช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากคณาจารย์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ หลักการ แนวคิด และวิธีการ ตลอดจนให้คำปรึกษาแนะนำและข้อคิดเห็นที่มีคุณค่ามาโดยตลอดเวลาที่ได้ศึกษา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาเป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณยิ่ง

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา เลิศไกร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระยุทธ ชาทะกาญจน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรวรรณ จงจิตร ศิริจิรกาล ที่แนะนำและให้กำลังใจในการทำวิจัย

ขอขอบคุณผู้บริหารศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมือง นครศรีธรรมราช บรรณารักษ์ห้องสมุดประชาชนจังหวัดนครศรีธรรมราช ครูอาสาสมัครการศึกษา นอกโรงเรียน ครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล บางจาก คณะกรรมการสถานศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมือง นครศรีธรรมราช คณะกรรมการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลบางจาก คณะกรรมการนักศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลบางจาก อาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียนตำบลบางจาก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณ นายสมภาส จันทร์อุดม ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ที่มีส่วนสนับสนุน ส่งเสริม และเป็นกำลังใจในการพัฒนาตนเองของผู้วิจัย เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป

นิตยาพร จันทร์อุดม

สารบัญ

บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญแผนภูมิ	ฅ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
คำถามวิจัย	2
ประชากร.....	3
ขอบเขตการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
ประโยชน์ของการวิจัย.....	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล	5
การมีส่วนร่วมของชุมชน	13
ปรัชญา แนวคิด และหลักการของการจัดการศึกษานอกระบบ โรงเรียน	19
ยุทธศาสตร์การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทย ในศตวรรษที่ 21	31
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545	34
แหล่งเรียนรู้.....	35
ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	43
แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ	55
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	57
บริบทตำบลบางจาก	58

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	62
ประชากร.....	63
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	63
วิธีดำเนินการวิจัย.....	64
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	66
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	67
ตอนที่ 1 ผลการดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมและการพัฒนาศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล.....	67
ตอนที่ 2 การตรวจสอบทบทวน โดยการสนทนากลุ่มครั้งที่สองเพื่อสรุปแนวทางการพัฒนา ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สอดคล้อง กับความต้องการของชุมชน.....	76
5 สรุปผล อภิปรายและข้อเสนอแนะ.....	78
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	78
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	78
สรุปผลการวิจัย และการอภิปรายผล.....	79
ข้อเสนอแนะ.....	84
บรรณานุกรม.....	85
ภาคผนวก.....	88
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์.....	89
ภาคผนวก ข แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม.....	95
ประวัติผู้วิจัย.....	101

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1 กระบวนการคิดเป็น.....	26
2 การสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้.....	41
3 การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาแหล่งการเรียนรู้.....	42
4 การดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน.....	49
5 กรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย.....	65
6 รูปแบบการส่งเสริมและพัฒนาศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบล.....	83